

REMISSVAR

2020-04-22

Dnr: BO 2020-18

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna

(U2020/00176/UH)

Inledning

Barnombudsmannen har beretts möjlighet att inkomma med remissvar på promemorian Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna.

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Barnombudsmannen tillstyrker förslagen i promemorian om ökad kompetens om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och sex- och samlevnad.

Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter

Enligt barnkonventionens artikel 2 ska varje barn garanteras alla rättigheter som anges i konventionen utan åtskillnad av något slag. Inget barn får diskrimineras, och funktionsnedsättning nämns som en av diskrimineringsgrunderna i konventionen. Alla barn har rätt till en likvärdig utbildning. Enligt artikel 29 i barnkonventionen ska utbildningen bland annat syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga.

Barnombudsmannen delar bedömningen att skolan behöver bli bättre på att möta barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. I promemorian anges att det finns flera rapporter från de senaste åren som lyfter behovet av ökad kompetens bland skolpersonal om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, däribland Barnombudsmannens rapport Respekt från 2016.¹ I FN:s barnrättskommittés senaste granskning av Sverige uttryckte kommittén oro över att personer som arbetar med barn med funktionsnedsättning inte har tillräcklig kunskap när det gäller dessa barns särskilda behov och uppmanade staten att särskilt vidta åtgärder för att utbilda lärare om hur de särskilda behoven hos barn med funktionsnedsättning upptäcks och tillgodoses.² Mot bakgrund av detta välkomnar Barnombudsmannen förslaget om förändrade krav i förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket och yrkesläraryrket i syfte att säkerställa studenternas kompetens i fråga om neuropsykiatriska svårigheter.

¹ Barnombudsmannens årsrapport 2016, *Respekt – Barn med funktionsnedsättning om samhällets stöd*.

² FN:s barnrättskommitté Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport, 2015, punkt 39-40.

I promemorian lyfts också flera andra insatser som genomförts för att stärka den specialpedagogiska kompetensen i skolan, däribland utökade platser på speciallärar- och specialpedagogutbildningarna men också fortbildningsinsatser i specialpedagogik för lärare. Barnombudsmannen ser positivt även på dessa åtgärder, utifrån det behov av ökad specialpedagogisk kompetens som identifierats för att kunna möta barn med funktionsnedsättnings särskilda behov i skolan. Barnombudsmannen vill dock påpeka vikten av att de åtgärder som vidtas följs upp och utvärderas, för att säkerställa att de ger avsedd effekt, samt att barn och unga får möjlighet att delta i detta arbete.

Ökad kompetens om sex- och samlevnad

Barnombudsmannen ställer sig positiv till förslaget om förändrade krav i lärarutbildningarna för ökad kompetens inom området sex- och samlevnad. Barnombudsmannen vill dock också lyfta följande. I Skolinspektionens granskning av sex- och samlevnadsundervisningen från 2017 framkom det att många lärare känner sig osäkra kring att undervisa inom sex- och samlevnad. Granskningen visade att det finns ett stort behov av kompetensutveckling när det gäller lärarnas arbete med sex- och samlevnadsfrågor, såsom sex- och samlevnad som kunskapsområde, normer och HBTQ, hedersrelaterade frågor, sex- och samlevnadsundervisning för nyanlända men också hantering av kontroversiella frågor som knyter an till ämnet.³ Mot bakgrund av detta anser Barnombudsmannen att det är viktigt att även redan verksamma lärare, och de lärare som redan påbörjat lärarutbildningen innan ändringarna träder i kraft, får tillgång till kunskapshöjande insatser för att stärka lärarnas förmåga att undervisa inom ämnet.

Det framkom även flera andra brister i Skolinspektionens granskning av sex- och samlevnadsundervisningen som är centrala ur ett barnrättsperspektiv. Bland annat framkom att många elever vill prata om sex- och samlevnad tidigare och oftare i skolan än vad de har haft möjlighet till. Det framkom även att eleverna på många skolor inte får möjlighet att vara delaktiga i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen. Granskningen visar också att det finns stora brister i undervisningen om normer och HBTQ samt att de flesta skolorna inte arbetar främjande och förebyggande med HBTQ-frågor. I en rapport från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) från 2019 framkommer att unga HBTQ-personer känner sig mindre trygga och inte är lika nöjda med skolan som andra unga.⁴ I promemorian framkommer att ett antal andra åtgärder har vidtagits för att stärka sex- och samlevnadsundervisningen, däribland kompetenshöjande insatser och ett uppdrag till Skolverket om att föreslå förtydliganden i läroplanerna när det gäller undervisningen inom sex- och samlevnadsundervisningen, ett förslag som för närvarande bereds i Regeringskansliet. Barnombudsmannen ser positivt på detta, men vill också påpeka vikten av att frågor om normer och HBTQ lyfts särskilt och uppmärksammas inom ramen för dessa åtgärder. Barnombudsmannen vill även i denna del lyfta vikten av att de åtgärder som vidtas följs upp och utvärderas, för att säkerställa att de ger avsedd effekt, samt att barn och unga får möjlighet att delta i detta arbete.

Föredragande i ärendet har varit juristen Rebecka Pomerling.

Mårten Petersson
Stf. barnombudsman

³ Skolinspektionen, *Sex- och samlevnadsundervisning*, kvalitetsgranskning 2018.

⁴ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor *Olika verkligheter – unga hbtq-personer om sina levnadsvillkor* (2019).